

flaquir, enflaqueir, enflaquiment.

Flàccid [DOrt.], pres del ll. *flaccidus* 'deixat anar'; *flaccidesa* o *flacciditat*.

¹ El to i amplitud d'ús revela ferma popularitat des dels més antics trobadors «aragonés fan gran dol, / catalan e cilh d'Urgel, / quar non an qui los chapel / mas un senhor *flac* ---», Bertran de Born (1185-6).

Flaçada, V. *flassada* *Flacar*, *flàccid*, *flaccidesa*, V. *flac* *Flacó*, V. *flascó* *Flacor*, *flacús*, V. *flac*

FLAGELL, pres del ll. *flagellum* 'fuet, assot'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, *VidesR*.

Aquí amb el significat de 'assot, fuet': «Diu Sen Jerònim: —Ès liuratz Jhesuchrist als cavallers per batre, e aquel sagrat cors e'l pitz, de Déu resebedor, los *flagels* lo segaren», *VidesR*, 84r2, traduint *flagella secuerunt* (224.31). En llatí, i en romànic, fou originàriament el bastó flexible o capçat per una corretja (i un bastonet més petit), usat per batre els cereals [fi S. xv, I. de Villena; Miquel Agustí, etc.], sentit perdut avui en català (substituint per *batolles*), mentre que s'ha mantingut vigorós fins ara en fr. *fléau* i en els parlars populars de tot França (FEW III, 595-6), fins a la Vall d'Aran: Baix Aran *lazéç*, aran. comú *lazét*, Pujolo *alazét* (< *blažet*/*halazét*). Des de llavors, en català ha restat només com a terme figurat per a 'calamitat, assot de Déu': «Ministre d'exterminis que'ls llamps hi descarregues, / oh! porta-m'hi entre onades de polsaguera y fum: / per exa nit reveure l'Atlàntida qu' ofegues, / dexa'm muntar tes ales, de ton *flagell*, al llum», *Atl.* (134). *Flagell de la pesta* [1564]; *Atila flagell de Déu*, etc. Duplicat científic: *flagel*.

DERIV.: *Flagellar*: «De gom a gom quan s'umplen les cels de fumarella / y's fon d'un cap a l'altre la serra de cremor, / sota 'l mantell de flames que l'huracà *flagella*, / la terra, adolorida, gemega com un cor» (*Atl.* I, 39c, ja en l'escalaborn de 1867); *flagellat* (terme de naturalistes, que Fontserè anota al marge del seu DOrt); *flagellació*, *flagellador*, *flagellant*. *Flagici* i *flagiciós*, llatinismes crus i rars, de *flagitium*, *flagitiōsus*, id.

Sembla ser mossàrab, derivat regressiu de FLAGELLUM, el mot +*flaia* o +*foi* que, negligit pels diccs. mallorquins (manca *AlcM*, *D'Amen.*, etc.), se sent, a diversos punts de les costes septentrionals de Mallorca, per a una part del càrritx o carritxera: el plomall (o la tija): a Andratx (1964) em parlaren des *foi* de sa caritxera, a Banyalbufar (1964) de *sas fláas des kârîç*, juntament amb *al ubó* de la porrassa, esmentant que l'usen (no tinc nota clara de quin dels dos o si tots dos) «per fer *gábis* per caçar *guñions*; també *foya*: «amb un manat de *foyes* o de gavotes faré una fogatera», PdAPenya (*Yentos Mall.*, 1888, p. 153); Rohlf's recollí a Artà *fáir* per a l'eflorescència («blüte») de l'*Ampelodesma* (*ASNSL* cxcii, 1947, 94), forma estranya fonèticament (temo que hi hagi error de còpia per *fáia*). La forma que podem esperar fonèticament en mossàrab seria *flajello*, dissimilable en *fajello*,

i, pronunciat amb *fâ*- en àrab, se'n pogué extraure pseudo-primitius *flaia*, i *foi*, suposant per error que -ello era sufixació diminutiva. Per a *fagell* (o *flagell*?) com a terme de bosquerols, veg. *falla*.

Flagrància, V. *flagrant*

FLAGRANT, pres del ll. *flagrans*, -antis, participi actiu del verb *flagrare* 'cremar, ser ardent'. □ 1.ª doc.: *flagrant*, S. xvii, *Constitucions de Catalunya*.

«Lo dit algutzir puga capturar, no sols en crim *flagrant* ---» (cita de Careta, s. v. *crimen*); i d'un altre passatge de les mateixes constitucions cita *AlcM* el mot, en l'altra variant i en una altra construcció: «que no puga ésser algú més en presó sinó *crim fragrant*»; Lacav.: «FLAGRANT o *fragant*: assolir a algú en delictu *flagrant*» (cf. allí mateix, s. v. *olor*: «--- lo que dóna bon olor, olorós, *fragant*: bene olens ---»); Bely. només registra amb aquest sentit «en *fragant*: in ipso facto». La confusió amb *fragrans*, -antis, 'olorós', mot diferent, difícilment es pot tolerar en una llengua culta, i bé s'ha fet d'eliminar-la, com ho fan el DOrt. i el DFa.; no és recomanable de continuar usant la forma *in fraganti*, tolerada en castellà (malgrat la censura de Cuervo i de quasi tothom). *Flagrància*.

DERIV. de *flagrare*: *Conflagrar*, a penes usat en cat. (*SLitCosta*), pres del ll. *conflagrare* 'incendiar-se, consumir-se en flames'; *conflagració* [Lab., 1888; DOrt., etc.; esporàdicament va usar-lo StVicentF, parlant dels Novíssims].

Deflagrar, ll. *deflagrare* 'cremar-se del tot' [1868, *SLitCosta*], *deflagrador* [id.], *deflagració* [id.].

+*Flaia*, V. *flagell* *Flaina*, si no és un malentès de lexicògraf, deu ser alteració de *flaire* en el sentit de 'pressentiment', amb la coneguda deturpació mallorquina de -aire com -aine (*guixaine* per *guixaire*, etc., *LleuresC*, 273).

FLAIRAR, 'olorar', del ll. FRAGRARE 'exhalar una olor', que en la baixa època es canvià en FLAGRARE per dissimilació de les dues R de la seva arrel FRAGR-. □ 1.ª doc.: S. xiv.

En la versió catalana del *Breviari d'Amor*: «cinc senys corporals, ço és de veer, d'oyr, de asaborar, de *flayrar* o adorar o oler ab lo nas, e de tocar» (*DBal.*). Sempre ha estat usual, per bé que sempre hagin tingut ús més abundós i freqüent el substantiu *flaire* i l'adjectiu *flairós*, que junt amb els altres derivats donen fe d'una arrel ben idiomàtica. En el verb, el sentit i el règim més freqüents en romànic (a diferència de llatí) és el transitiu, però l'intransitiu també es deu haver usat sempre; en francès i oc. fou copiosa aquesta construcció a l'Edat Mitjana, després ha decaigut i en francès literari només esporàdicament apareix després dels Ss. xv-xvi, però sí dialectalment, i més en el Midi, FEW III, 746-7, § 1-1a i b. Avui continuen usant-se frases de la mena de *com flairen avui les flors*; i observem que és d'aquesta acc. que és més probable que derivi el substantiu postverbal *flaire* —el mot més po-